

Discussion continuum 2:

Accés al tractament

Introducció:

En l'àmbit de la medicina, som consumidors responsables? Els medicaments complementaris i alternatius són una opció vàlida per als pacients? Quins són els principis ètics dels programes de vacunació? Aquest joc ofereix als joves l'oportunitat d'examinar un seguit d'afirmacions i situacions relacionades amb les qüestions ètiques i socials que acompanyen l'accés als tractaments mèdics, la sobremedicació, l'administració de vacunes i l'ús de medicines complementàries i alternatives.

Diversos grups, de 8 a 12 estudiants, debaten sobre les qüestions plantejades per cadascuna de les afirmacions i escullen quina posició hauria d'ocupar cada carta entre "d'acord" i "en desacord". Els grups més nombrosos poden utilitzar el recurs per encetar un debat obert sobre el tema o bé es poden emprar formats que requereixin que els estudiants treballin més formalment o en grups més reduïts.

Continguts:

El recurs inclou:

- Una carta D'ACORD i una EN DESACORD
- 12 cartes de debat, que inclouen una afirmació sobre algun aspecte del desenvolupament de medicaments i de l'accés a aquests, i altra informació, si escau.
- 6 cartes d'informació, que inclouen informació més detallada sobre els elements esmentats a les cartes de debat.

Regles del joc:

1. Els jugadors formen grups reduïts, de fins a 12 persones. Cada grup rep una carta D'ACORD, una carta EN DESACORD i 12 cartes de debat.
2. Cada grup col·loca a terra o sobre la taula, amb un metre de separació, la carta D'ACORD i la carta EN DESACORD, per representar els dos extrems d'un continu. Les cartes de debat es col·locaran en aquest espai de separació.
3. El primer jugador llegeix la primera carta de debat a la resta del grup. El jugador haurà de comprovar que tots entenen la carta i utilitzarà els fulls d'informació quan pertoqui per assegurar-se que el grup entén l'afirmació.
4. A continuació, el primer jugador decideix en quina mesura està d'acord amb la primera carta. Col·loca la carta de cara amunt en un punt del continu del debat, més o menys a prop de D'ACORD o EN DESACORD, segons el seu criteri. Aquesta serà l'elecció del jugador i el grup no la sotmetrà a debat. Si ho desitja, el jugador podrà aportar una justificació.
5. Tot seguit, els jugadors, per torns, llegeixen una carta, comproven que tots l'entenen i escullen individualment on col·locar-la en el continu, com hem vist abans.
6. Un cop s'hagin llegit, entès i col·locat en el continu totes les cartes, es podrà encetar el debat. L'objectiu consisteix a col·locar les cartes entre D'ACORD i EN DESACORD en un ordre acordat per la majoria dels jugadors. Els jugadors hauran d'agafar una carta de debat i debatre si cal moure-la.
7. Al final del debat, cada grup haurà de tenir un continu acordat per la majoria.
8. Si hi ha diversos grups que estan jugant simultàniament, l'orientador pot voler posar en comú els resultats de tots ells. Són semblants? Pot algú de cada grup explicar les seves decisions sobre una carta en concret?

Debat elaborat per Ecsite, en col·laboració amb el Parc Científic Barcelona, dins del marc del projecte Xplore Health.

Agraïm a At-Bristol l'elaboració del format del *Discussion Continuum*: www.at-bristol.org.uk

D'accord

En

desaccord

Cartes de debat

El text en negreta és l' "afirmació" amb la qual el jugador pot estar d'acord o en desacord. El text en cursiva és la informació addicional. Per obtenir més informació addicional, els jugadors poden consultar les cartes d'informació.

“Els antibiòtics mai no haurien de vendre's sense prescripció mèdica”

Els antibiòtics són medicaments que eliminen els bacteris causants d'infeccions. S'utilitzen per tractar una gran varietat d'infeccions bacterianes; això no obstant, algunes soques poden fer-se resistents al tractament. Per obtenir més informació, consulta la Carta d'informació A.

“Per mantenir-nos saludables, confiem massa en la medicina i no confiem prou en una dieta equilibrada, l'exercici regular, el benestar mental i en evitar el tabaquisme i l'alcohol.”

Alguns estudis mostren que factors, com ara la dieta i l'exercici, són importants per mantenir el nostre estat de salut. Tanmateix, no poden prevenir tots els tipus de malalties.

“Les persones recorren massa ràpidament als analgèsics. El govern hauria de posar en marxa campanyes a favor de reduir-ne l'ús.”

Els analgèsics com el paracetamol es recomanen amb freqüència per tractar el dolor. Si excedim la dosi recomanada, però, certs tipus de analgèsics poden provocar danys hepàtics aguts. Per obtenir més informació, consulta la Carta d'informació B.

“Els metges remunerats pel govern haurien de rebre formació per receptar medicaments complementaris i alternatius per prescriure'ls als seus pacients quan sigui necessari.”

Els diversos tipus de tractaments complementaris i alternatius engloben l'herboristeria, l'homeopatia, l'acupuntura i la hipnosi.

“Si s'elabora una nova vacuna per a una malaltia i es demostra que és segura, eficaç i no massa cara, el govern té l'obligació de garantir que el màxim nombre possible de persones la rebi.”

Per eradicar una malaltia, cal vacunar un alt percentatge de la població. Això no obstant, moltes persones tenen la impressió que les campanyes de vacunació limiten la capacitat de decisió i que hauria d'oferir-se més informació per tal que la gent pugui escollir .

“Els pares tenen el dret de decidir si volen vacunar els seus fills contra malalties com les galteres.”

Les galteres són una infecció vírica molt contagiosa que sol afectar els nens. La vacunació és una manera eficaç de garantir que aquesta malaltia infecciosa no es propagui. Tanmateix, molts pares estan preocupats pels efectes de les vacunes en el sistema immunitari dels seus fills.

“El govern no hauria de pagar a les grans companyies farmacèutiques per assegurar-se que la població es vacuna contra la grip.”

Les companyies farmacèutiques tenen la capacitat d'investigar, desenvolupar i fabricar vacunes. A moltes persones, però, els preocupa que, en algunes ocasions, com ara durant l'epidèmia de la grip aviària, aquestes companyies tinguin massa influència a les campanyes de salut pública governamentals. Per obtenir més informació, consulta la Carta d'informació C.

“La medicina convencional no ha aconseguit tractar la meva artritis. Crec que si desitjo provar un tractament alternatiu, com ara l'acupuntura, m' haurien de retornar els diners.”

L'artritis és una afecció freqüent que provoca dolor i inflamació als ossos i les articulacions. No té cura, però la medicació pot ajudar a alleujar els símptomes. Per obtenir més informació, consulta la Carta d'informació D.

“Si els productes homeopàtics es venen a les farmàcies, hauria de ser obligatori indicar clarament en l'etiquetatge que no se n'ha demostrat clínicament l'eficàcia.”

Els detractors de l'homeopatia assenyalen que no existeixen dades clíniques procedents d'assajos clínics que en demostrin l'eficàcia. Els defensors afirmen que el procediment dels assajos clínics és inherentment incompatible amb el funcionament de l'homeopatia. Per a més informació, consulta la Carta d'informació E.

“La medicina alternativa hauria d'estar subjecta als mateixos assajos clínics que la medicina convencional. Si no es pot demostrar que un tractament és més eficaç que un placebo, no s'hauria de vendre com a medicina.”

Un placebo és l'efecte psicològic poc freqüent que passa en ocasions, quan una persona pren una medicació simulada. Prendre la pastilla fa que se senti millor perquè creu que està rebent un tractament real. Consulta la Carta d'informació F.

“Una pacient va rebutjar un tractament convencional poc costós contra el càncer de pit en estadi inicial i va seguir un tractament alternatiu. Ara que ha empitjorat, no crec que tingui dret a rebre la quimioteràpia finançada per la sanitat pública.”

No hi ha dades clíniques que recolzin l'eficàcia dels tractaments alternatius per al tractament del càncer. Els tractaments complementaris es dissenyen per completar els tractaments convencionals, no per substituir-los.

“El govern hauria de finançar la investigació sobre els tractaments complementaris i alternatius i no només la medicina convencional.”

Els diversos tipus de tractament complementari i alternatiu engloben l'herboristeria, l'homeopatia, l'acupuntura i la hipnosi.

Carta d'informació A:

Antibiòtics i resistència

Els antibiòtics són medicaments que provoquen la mort dels bacteris causants d'infeccions. Poden emprar-se per tractar una gran varietat d'infeccions bacterianes, com ara les angines i l'escarlatina. Entre els antibiòtics més habituals, es troba la penicil·lina.

Els pacients sempre han d'acabar el cicle prescrit d'antibiòtics, fins i tot si se senten millor, llevat que un professional sanitari els indiqui el contrari. Si un pacient deixa de prendre un antibiòtic a la meitat del tractament, els bacteris poden fer-se resistents a l'antibiòtic i la infecció podria ser més difícil de tractar en el futur.

Interacció medicamentosa

Quan es prenen simultàniament dos o més medicaments, els efectes d'un d'ells es poden veure modificats per l'altre. Això es coneix com *interacció medicamentosa*. En ocasions, els antibiòtics poden interaccionar amb altres medicaments; per exemple, les penicil·lines poden reduir l'eficàcia dels anticonceptius orals combinats per evitar l'embaràs.

Resistència

Els bacteris poden adaptar-se i trobar maneres de sobreviure als efectes d'un antibiòtic. Es tornen resistents a l'antibiòtic i això significa que aquest últim ja no funciona. Com més antibiòtics es prenen, més probable és que els bacteris s'hi facin resistents. Alguns bacteris que poden provocar infeccions als hospitals, com ara l'SARM, són resistents a diversos antibiòtics.

En aquests casos, es poden utilitzar altres antibiòtics que, tanmateix, poden no ser tan eficaços i tenir més efectes secundaris. I, finalment, els bacteris també s'hi tornaran resistents. No podem garantir que continuarem trobant antibiòtics nous per substituir els vells. En els últims anys, cada vegada s'han descobert menys antibiòtics nous.

Font: Lloc web del Servei Nacional de Salut (NHS) del Regne Unit
http://www.cks.nhs.uk/patient_information_leaflet/antibiotics_penicillins

Carta d'informació B:

Sobremedicació

Les recomanacions de les organitzacions sanitàries a escala mundial, com ara l'Organització Mundial de la Salut, sempre exigeixen la combinació d'un tractament farmacològic amb la pràctica d'hàbits saludables, com l'alimentació adequada, l'exercici regular, etc. Determinades malalties, com ara els trastorns genètics o la leucèmia, no es curaran ni milloraran només amb l'alimentació i l'exercici; també necessiten tractaments específics.

Efectes secundaris

Tots els medicaments tenen efectes secundaris que són impossibles d'evitar. Com més es consumeixin, més grans són els riscos. Qualsevol producte administrat en quantitats prou elevades o a dosis continuades o repetides pot arribar a ser tòxic. Si bé l'organisme elimina la majoria dels medicaments, per tal que no s'hi acumulin, el consum prolongat de determinats medicaments pot produir toxicitat.

Antiinflamatoris

Els antiinflamatoris són els medicaments que es prescriuen amb més freqüència i que tendeixen a administrar-se durant períodes més llargs. La major part dels antiinflamatoris provoquen alteracions al recobriment intern de l'estómac que poden comportar l'aparició d'úlceres. Per això, quan es prenen determinats antiinflamatoris es recomana prendre també un protector gàstric.

Analgèsics

Si alguns analgèsics (com els que contenen el conegut paracetamol com a ingredient actiu) es prenen a dosis elevades i durant períodes prolongats, poden causar danys al fetge. Gràcies al descobriment i al desenvolupament de medicaments nous, hi ha altres analgèsics amb menys efectes secundaris per a les persones amb problemes hepàtics; els metges recomanaran aquests tractaments quan escaigui.

*Font: How are Drugs Developed? Ethical, Legal and Social Aspects.
Dr. Albert Royes, Dr. Jordi Quintana www.xplorehealth.eu*

Carta d'informació C:

Vacuna de la grip

La grip estacional és una malaltia respiratòria molt infecciosa provocada per un virus de la grip. Es propaga ràpidament a través de la tos i els esternuts de les persones infectades.

La vacuna de la grip

La immunització davant de la grip estacional consisteix en la injecció d'una vacuna contra la grip. Ofereix protecció eficaç contra la grip durant un any. Generalment, la vacuna de la grip s'administra a les persones que pertanyen als grups de risc, que tenen més probabilitats de patir complicacions greus derivades de la grip. Per seguir protegits, han de vacunar-se tots els anys. Les vacunes de la grip disponibles actualment garanteixen un 70%-80% de protecció contra la grip, i les soques de virus de la grip són molt semblants a les de la vacuna.

Com s'elabora una vacuna

La vacuna de la grip estacional conté diferents tipus de virus de la grip que es cultiven en ous de gallina. A continuació s'inactiven (es maten) i es purifiquen abans d'utilitzar-los per a una vacuna. Com que el virus de la grip canvia contínuament i cada hivern circulen tipus diferents, cal produir una nova vacuna de la grip cada any.

Com es prenen les decisions

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) decideix cada febrer quins són els tres virus de la grip que probablement seran més perillosos aquell any. La decisió es pren mitjançant l'anàlisi de diversos milers de virus de la grip als laboratoris de l'OMS que estudien aquest virus arreu del món.

Com funciona la vacuna

Durant aproximadament una setmana o deu dies després d'haver rebut la vacuna de la grip, l'organisme comença a sintetitzar anticossos contra els virus de la vacuna. Els anticossos són proteïnes que reconeixen els gèrmens que han envaït la sang, com els virus, i els combaten. Ajuden a protegir l'organisme enfront de qualsevol virus semblant amb el qual s'entri en contacte posteriorment. Cada any, el virus de la grip és diferent, per això cal vacunar-se contra la grip anualment per garantir la protecció davant l'última soca del virus.

Font: NHS Choices: www.nhs.uk/Conditions/Flu-jab/Pages/Introduction.aspx

Carta d'informació D:

Artritis

L'artritis és una afecció freqüent que provoca dolor i inflamació als ossos i a les articulacions. Els símptomes principals són el dolor, la rigidesa i els moviments limitats de les articulacions, la inflamació i la inflor.

Més de 100 milions de persones a Europa pateixen alguna forma de artritis; més que qualsevol altra malaltia crònica. Les dues formes més freqüents d'artritis són la artrosi i l'artritis reumatoide.

Tractaments

No hi ha cura per a l'artritis; això no obstant, es disposa d'una sèrie de tractaments que poden ajudar a alentir l'avenç de la malaltia. La medicació pot contribuir a alleujar els símptomes de l'artritis i, en casos greus, pot ser recomanable intervenir quirúrgicament.

Per a la artrosi, generalment es prescriuen analgèsics, antiinflamatoris no esteroïdals i corticosteroides. En els casos molt greus, es poden recomanar procediments quirúrgics.

En el tractament contra l'artritis reumatoide, l'objectiu és alentir l'avenç de la malaltia i minimitzar el dany a les articulacions. Els tractaments que es poden recomanar per tractar l'artritis reumatoide són els analgèsics, els fàrmacs antireumàtics modificadors de la malaltia, la fisioteràpia i l'exercici regular.

Tractaments complementaris i alternatius

Algunes persones consideren que els tractaments complementaris i alternatius poden calmar el malestar i el dolor causats per l'artritis, i millorar la flexibilitat i la mobilitat del malalt.

La majoria de les dades relatives als efectes beneficiosos dels tractaments complementaris i alternatius per tractar els símptomes de l'artritis són anecdòtics; a més, no s'ha demostrat clínicament l'eficàcia d'aquests tractaments.

Font: Servei Nacional de Salut (NHS) del Regne Unit:
www.nhs.uk/conditions/arthritis

Carta d'informació E:

Homeopatia

L'homeopatia és un tipus de medicina complementària i alternativa (MCA). L'MCA engloba tractaments que no estan basats en les teories científiques convencionals. L'homeopatia va ser concebuda per un metge alemany anomenat Samuel Hahnemann, durant els anys 70 del segle passat. Hahnemann va tenir un seguit d'idees que van evolucionar fins a convertir-se en els principis de l'homeopatia.

Principi de la similitud

La primera idea era que una substància que pogués provocar símptomes en una persona sana es podria utilitzar per curar aquests mateixos símptomes en una persona malalta. Per exemple, si una persona pateix d'insomni, podrà tractar-se amb un remei homeopàtic que contingui extractes de cafè.

Potenciació

La segona idea de Hahnemann és que com més es dilueixi una substància, més es potencia la seva capacitat de tractar els símptomes que contràriament provocaria.

Sucussió i experimentació patogenètica

Hahnemann va afirmar que, per ser eficaç, el procés de dilució s'havia de realitzar d'una manera determinada. Per exemple, una substància com la belladona ha de diluir-se en aigua o alcohol en un recipient de vidre. Tot seguit, el recipient s'agita vigorosament 10 vegades. El procés de dilució i l'agitació es repeteix moltes vegades. Alguns remeis homeopàtics es dilueixen prop d'una gota per cada 100, més de 30 vegades, de manera que en la dilució final la substància es troba altament diluïda. Aquest procés es coneix com a *sucussió*.

Durant el procés de sucussió, un grup de voluntaris prendrà 6 dosis del remei a dilucions diferents durant dos dies. S'enregistrarà qualsevol símptoma mental o físic en un diari. Posteriorment, es recopilaran els diaris de totes les persones en una llista de símptomes anomenada *repertori*. El procés es coneix com a *experimentació patogenètica*. Per tant, un homeòpata tractarà d'aparellar un símptoma amb el provocat per un remei durant el procés d'experimentació patogenètica.

Font: NHS Choices del Regne Unit:

<http://www.nhs.uk/Conditions/Homeopathy/Pages/Introduction.aspx>

Carta d'informació F:

Medicina complementària i alternativa i assajos clínics

Els detractors de la medicina complementària i alternativa defensen que falten dades clíniques concloents procedents d'assajos clínics que posin de manifest l'eficàcia d'aquests tractaments. Per exemple, en un estudi publicat a *The Lancet* l'any 2005 es van analitzar més de 100 assajos clínics i no es van trobar proves que l'homeopatia funcionés millor que un placebo.

L'efecte placebo

Un placebo és l'efecte psicològic poc freqüent que passa, en ocasions, quan una persona pren una medicació falsa, com una pastilla de sucre. Prendre la pastilla fa que se senti millor perquè creu que està rebent un tractament real. Els defensors de l'homeopatia han defensat que el procediment de la majoria dels assajos clínics és inherentment incompatible amb el funcionament de l'homeopatia.

Funcionament dels assajos clínics

La majoria dels assajos clínics són assajos que es fan de manera aleatòria, a doble cec i amb grups de control.

Altrament dit, si es desitgés provar un medicament nou per a la migranya, s'inscriuria a 200 persones: 100 persones rebrien un medicament existent i les altres 100, el medicament nou.

Fins a la finalització de l'assaig, ni les persones que participessin a l'assaig ni els investigadors que el dirigessin sabrien qui estaria prenent el medicament existent i qui el nou. Això es coneix com a *doble cec* i es fa per reduir el risc de biaix.

Un cop els grups han rebut la seva medicació, els investigadors utilitzen una escala estandarditzada per enregistrar les característiques comunes dels símptomes de totes les persones. Al final de l'assaig, les puntuacions se sumen per determinar quin medicament ha funcionat millor.

Font: NHS Choices del Regne Unit:

http://www.cks.nhs.uk/patient_information_leaflet/homeopathy